Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. — ЧИСЛО 80. — ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., СЕРЕДА, 6-го ЦВІТНЯ, 1921.

VOL. XXIX. — No. 80. — JERSEY CITY, N. J., WEDNESDAY, APRIL 6, 1921. — THREE CENTS

З Америки можна вже їхати без пашпортів.

АМЕРИКАНСЬКІ ГОРОЖАНИ І ЧУЖИНЦІ МОЖУТЬ ВИЇЗДИТИ З АМЕРИКИ БЕЗ ПАШПОРТІВ І ПЕРМІТІВ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 4. цвітня. — Державний департамент оголосив сьогодня, що американські горожани можуть виїздити із Злучених Держав без пашпортів або дозволів (пермітів).

Таксамо і чужинці, котрі живуть в Злучених Державах, можуть відтепер виїздити з Америки без пермітів.

Пашпортова контроля остається всилі лише для тих чужинців, котрі приїздять з других країв до Америки.

Державний департамент пригадує одначе американським горожанам, котрі хотять відвідати чужі краї, щоби поінформувались про дипльоматичні і консулярні відносини в тих краях, котрі вони хотять відвідати, а саме, які документи там треба їм предложити.

АВДІЄНЦІЯ У ГАРДИНҐА В СПРАВІ ВИПУЩЕННЯ НА ВОЛЮ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 4. цвітня. — Сьогодня була на авдієнції у президента Гардинґа депутація, що просила о помилуванне політичних вязнів. В склад сеї депутації входили: Самуїл Ґомперс, президент Американської Федерації Праці; Френк Моррісон, секретар сеї організації; Маєр Лондон, соціялістичний представник з Ню Йорку і 12 інших делеґатів.

Вони мали коротку розмову з президентом Гардинґом і вийшли вдоволені.

По розмові Маєр Лондон заявив кореспондентам, що він переконаний, що президент Гардинґ не проголосить загальної амнестії, але що справу кождого зокрема будуть власти розглядати, та що вкінці всі або майже всі політичні вязні будуть випущені на волю.

Ґомперс нічого не говорив про авдієнцію, зазначуючи лише, що він з неї вдоволений.

Виявилось притім, що Евген В. Дебс, котрий сидить в Атланті, Джорджія, не хоче, аби його справу розбирано скорше ніж других, заявляючи, що він готовий ждати, поки будуть розбирані справи всіх політичних вязнів.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ ОДНОГО ДНЯ ПРИНЯВ 40 ДЕЛЕҐАЦІЙ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 4. цвітня. — Постанови президента Гардинґа, що приймати-ме авдієнції лише тричі в тижні, спричинила, що тих авдієнцій є тепер дуже богато. Сьогодня президент Гардинґ мав найбільше авдієнцій за цілий місяць свого урядовання. Зголошених було на нині 40 авдієнцій, а в тім 8 делеґацій, щоби зложити президентови Гардинґови привіт. Одна делеґація складалася з 45 осіб.

Депутації були з ріжних сторін Злучених Держав і порушували найріжнійші справи домашньої і заграничної політики.

КОНҐРЕС ЗАЙМЕТЬСЯ ПЕРЕДІВСІМ НАЛОЖЕННЄМ ВИСОКИХ МИТОВИХ ОПЛАТ НА ВВОЖЕНІ ТОВАРИ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 4. цвітня. — Члени Конґресу, котрі відбули конференцію з президентом Гардинґом, заявляють, що на спеціяльній сесії Конґресу, яка зачинається на другий понеділок, яко перша справа прийде реформа тарифи, а справа ревізії податків прийде на друге місце.

Президент Гардинґ, кажуть члени Конґресу, годиться на підвисшенне митових оплат від ввожених товарів.

ГУВЕР РАДИТЬ НАД РОЗШИРЕННЄМ ТОРГОВЛІ І ВІДНОВОЮ БИЗНЕСУ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 5. цвітня. — Міністер Гувер зачне нині ряд конференцій в „комітетом пятьох" з Торговельної Палати Злучених Держав, для обговорення способів, як розширити американську торговлю домашню і заграничну, та відновити американський бизнес.

100,000 БЕЗРОБІТНИХ В ШИКАҐО.

ШИКАҐО, ІЛЛ., 5. цвітня. — „Стowарищенне Добродійних Орґанізацій" подає, що в Шикаґо тепер є 100.000 здорових мущин, котрі ходять улицями міста і глядають роботи. Тисячі тих мущин мають родини, мають жінок і дітий, котрих мусять удержувати. Вони вже видали свої ощадности і купці відмовляються давати їм дальший кредит. Многим з них властителі домів грозять викиненнем на улицю, а богато вже є хорих і голодуючих.

„Стowарищенне Добродійних Орґанізацій" просить додатково о $10,000 місячно на поміч хорим і голодуючим. Воно запевняє, що відносини в Шикаґо щораз гіршають.

Є заходи, щоби отворити в Шикаґо міське бюро праці, котре контролювало би приплив і відплив робітничих сил, а також, щоби побудувати міські мешкальні доми для робітників.

Сі відносини могли би поправитись, якби відновлено будівельний промисл в Шикаґо. Підприємці готові вложити $300,000.000 на віднову будівляного промислу, але хотять знижки платні за годину праці з $1.25 на $1.00. Екзекутиви юній відкинули сі пропозиції контракторів, а тепер над ними голосують робітники через референдум.

Коли би відновлено будівельний промисл в Шикаґо, то буде доволі праці для робітників на довший час.

КАРДИНАЛ ҐІББОНС ЛИШИВ МАЄТКУ БІЛЬШЕ ЯК $100,000.

З Болтимор, Мериленд, доносять, що померший недавно католицький кардинал Ґіббонс оставив маєтку більше як $100.-000.

Покійний зробив тестамент 18. липня, 1919, в якому лишив свою посілість вартости $100,-000 епископови Корріґенови, адміністраторови дієцезії і священикам катедри, котрих покликав на екзекуторів.

Крім того оставив грошеві записи в сумі від $3,000 до $100 священикам, службі і добродійним товариствам.

ЗАПИСАВ ЛІКАРСЬКУ РЕЦЕПТУ ЧЕРЕЗ БЕЗДРОТНИЙ ТЕЛЕҐРАФ.

Др. Мікаелі Лянца з американського корабля „Покагонтас", котрий прибув учера до Америки з Неаполю, в Італії, в часі їзди морем написав був лікарську рецепту через бездротний телеґраф для хорого на другому кораблі.

Він одержав бездротну депешу з корабля „Вест Гембрі", яка доносила, що головний інжинір сього корабля є критично хорий. Тоді др. Лянца спитався через радіо (бездротний телеґраф), які є признаки недуги, а коли одержав відповідь, вислав далі рецепту через радіо.

По якімось часі радіо корабля „Покагонтас" зловило подяку інжиніра корабля „Вест Гембрі", із запевненнєм, що він вже цілком подужав.

ЕСПАНСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ БУЛИ В МОСКВІ І ПРОТИ МОСКВИ...

Приходять вісти з Еспанії, що еспанські соціялісти вислали були до Москви делеґацію, щоби не голосувати голословно, без фактів в руках, над пропозицією московських комуністів приступити до Третого Інтернаціоналу. На днях делеґація вернула з Москви і припоручила своїм членам голосувати проти московського Інтернаціоналу.

Цікаво характеризує московських комуністів ся делеґація еспанських соціялістів. Вона каже, що большевицькі лідери жадають від соціялістів других країв безоглядного послушенства собі та безоглядної віри в доґмих, виложені з Москви. Межи тими доґмами, в котрі мусить вірити сліпо кождий комуніст, є доґма, що по всему світу іде соціяльна революція, упадок капіталізму. Головні комуністи в Москві рішучо вірують в се. Вони так переконані про се все, що еспанські та другі соціялісти почали їм виказувати, що умови по ріжних краях того не показують, то московські комуністи засіли та почали пильно виказувати, що вони в Москві ліпше знають, що діється в Еспанії, як еспанські соціялісти.

З тої зарозумілої самопевности московських комуністів виходить їх домаганне, щоби всі соціялісти по всему світу підчинялися їх волі. Таке домаганне еспанська делеґація уважає за крайно обурюючу нахабність.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

УКРАЇНСЬКІ ВІСТИ.

Українські республіканці під большевицьким судом.

В Харкові відбувається великий процес проти українських республіканців, яких притягнула большевицька влада.

а лаві підсудних опинився Повстанський Українсько-республіканський Комітет Лівобережжя" в складі 64 осіб.

Большевики закидають підсудним прихильність урядови УНР. і кермованне озброеним повстанцям, а також утримуванне звязків із Віднем, Букарештом та Варшавою.

Преса боротьбистів доносить, що сей знаменитий харківський процес є не що інше, як „ґеніяльний твір" чрезвичайки російської, спеціяльно зроблений для „пролетарських мас".

Зїзд українських советів.

Московське радіо доносить, що дня 5. марта с. р. почалися в Харкові наради всеукраїнського зїзду советів. В імени українського центрального виконавчого комітету промовляв Раковський. Заявив він між іншим, що радянська Україна вийшла побідно з боротьби із зовнішними ворогами, дякуючи геройському братерству робітничо-селянських мас та союзови з радянською Росією. Бесідник підчеркнув, що Україну признає яко державу цілий ряд других держав.

ІТАЛІЙСЬКА ПОЛІЦІЯ АРЕШТУЄ ЧУЖИХ КОМУНІСТІВ.

З Ґенои, в північній Італії, доносять, що місцева поліція арештувала усіх чужих комуністів, котрих вона обвинувачує за змови проти Італії. Арештовано разом коло 100 людий, межи котрими переважали Москалі, Мадяри та Поляки. При них найдено великі суми гроша.

МЕКСИКО МАЄ УЖЕ ДОСИТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ.

На особистий приказ президента Мексика Обреґона мексиканські власти арештували Американця Ліна Ґейла, щоби його відставити до Злучених Держав.

Лін Ґейл був арештований нюйорськими військовими властями за неставленнє до війска і випущений на волю за кавцію через хоробу. Коли його покликали ставати знов перед суд, він не явився; суд дізнався, що він уже за границею Злучених Держав, в Мексико. Так він почав незадовго видавати ґазету „Місячник Ґейла".

Мексиканський уряд арештував його під закидом, що він брав участь в змові проти мексиканського правительства, котре йому заґварантувало спокійний побут в Мексико. За його арештованнем мають піти арешти других американських большевиків, котрі утекли до Мексика.

30,000 ЛЮДИЙ В ТЮРМАХ.

Польські ґазети доносять, що після звіту міністерства внутрішних справ, в тюрмах в Польщі сидить 30.000 людий. З того припадає на Галичину 12.000, на Конґресівку 12.000, а на Познанщину 6.000. Всіх вязнів у польських тюрмах начислюють до 100.000.

ЮГОСЛАВІЯ ПОКЛАЛА РЕКОРД В РАБУНКУ.

З Европи доносять процезвичайно відважний розбишацький напад. Рабунку доконано в Чорногорі, котра тепер становить частину югославянської держави. Підчас рабунку зрабовано вправді як на американських розбишак не такі великі гроші, бо „всего" 100,000 долярів, але ся суму представляє в югославянських грошах півтрітя міліона динарів, і як на чорногорські обставини неаби яку суму.

Замітне, що сі гроші були призначені на виплаченне пенсій для вдів та сиріт по упавших у війні Чорногорців. Уважалось се такою великою сумою гроший, що уряд боявся пересилати її звичайною дорогою, себто почтою. Тому перевозом гроший занявся самий міністер скарбу, Радовіч. Він самий особисто всів на автомобіль, котрим мали везти гроші; з ним їхав шофер і узброєний сторож.

Хоч перевіз держали у великій тайні, мимо сего розбишаки довідалися про посилку. Як автомобіль виїхав на найвисшу точку хребта Буковиці, недалеко від гори Ловчен, на котрій Чорногорці ставили послідний опір австрійським військам підчас великої війни, подорожні мусіли задержати автомобіль, бо дорога була завалена великою купою каміння. Самохід задержався а міністер та шофер злізли та почали усувати камінє, котре, як їм здавалося, упало на дорогу через усуненнє гори.

Нагло дався чути гук вистрілу і сторож автомобіля упав з кулею в голові. Пішла сальва вистрілів і на землю повалився шофер, убитий, та міністер, ранений смертельно. Радовіч упав тілом почерез валізку з грішми, і ще своїм тілом пробував захоронити гроші. Гурма бандитів в подертих сербських та чорногорських військових уніформах збігла зі скал на дорогу. Вони оглянули автомобіль і скинули міністра з валізки.

На другий день рано вістка про рабунок дійшла до Подгоріци, де стоїть головна кватира американського Червоного Хреста. На місце нападу вислано зараз відділ ратунковий. Він застав Радовіча ще при життю і відставив його до шпиталю, але лікарі не мають надії на його виздоровленнє. Коло нього найдено на дорозі порожну валізку. Сильний відділ сербського та чорногорського війска вибрався зараз глядати за розбишаками, але за ними і сліди пропали. Ті, що знають обставини в чорногорських горах, не покладають великої надії на їх відкритте: розбій уважається національним ремеслом в Чорногорі, а розбишак укривають всі. Причиною зросту розбишацтв а в послідних місяцях являється брак поживи, викликаний повоєнними обставинами.

ПОЛЬСЬКІ СПРАВИ.

Димісії в польському кабінеті.

Димісію польського міністра Пепловского принято. Рівночасно поширюється поголоска про намірене уступленне віцеміністра Домбровского, якого аґенди має переняти віцеміністер Домбскі.

Випуск нових банкнотів.

Польське міністерство фінансів предложило польському соймови проект закона, який уповажнив би П. К. К. П. до виданя нової серії банкнотів на суму 20 міліярдів марок. До тепер остає в обігу 75 міліярдів польських марок в банкнотах.

Обі сторони в анґлійськім страйку постановляють боротися до кінця.

ПРАВИТЕЛЬСТВО НАДАЄ СОБІ ШИРОКІ ПРАВА І ВЛАСТИ.

ЛОНДОН, 4. цвітня. — Правительство Анґлії прибрало собі широкі права, щоби поборювати страйк копалняних робітників, що вийшли на страйк.

Після оголошених розпорядків ріжні міністри та департаменти мають право не лише взяти під державний заряд всі вуглеві копалні, але просто взяти під свій заряд доставу поживи, заряд зелізничим перевозом, доставу світла, води, ґазу, електрики, трамваєвого перевозу, ба навіть заряд над портами, корабельним перевозом та заграничною торговлею.

ТРАНСПОРТОВІ РОБІТНИКИ ЗА МАЙНЕРАМИ.

Причиною таких далекосяглих властий має бути те, що правдоподібно дійде до страйку перевозових та зелізничих робітників, котрих юнії становлять з юнією копалняних робітників так званий „Потрійний Союз" („Трипел Елайєнс").

Так, приміром, учора виконавчий комітет начальної федерації перевозових юній заявив, що на завтрішній спеціяльній конференції перевозових робітників він припоручить, щоби перевозові юнії готовилися до страйку на случай, якби правительство не робило жадних кроків до полагодження страйку.

Що спеціяльна конференція Потрійного Союза, що має відбутися в середу, постановить станути за майнерами, майже не підлягає ніякому сумнівови.

ПАРЛЯМЕНТ АНҐЛІЇ БУДЕ ГОВОРИТИ ПРО СИТУАЦІЮ ЩЕ ПЕРЕД ТИМ.

Ще заки прийде до конференції Потрійного Союза, анґлійський парлямент буде радити над справою, які права надати кабінетови міністрів на основі закона „Емердженсі Ект".

ХТО ЗА СТРАЙКБРЕКЕРІВ?

Тимчасом уряд не оголошує за добровольцями до помпованя копалень, котрим грозить заляттє через страйк пампменів, бо покищо зголосилося богато добровольців страйколомів. Межи иничими всі студенти університету в Бермінгем зреклися свят та пішли помпувати воду з майн в Стефордшер. В одній майні працював в неділю при кітлі як підпаляч один анґлійський лорд зі своїм сином.

КАРЛО НЕ ХОЧЕ УСТУПИТИ З УГОРЩИНИ, ПОКИ ЙОМУ НЕ ПРИЗНАЮТЬ ЙОГО ПРАВА ДО ПРЕСТОЛА.

ВІДЕНЬ, 4. цвітня. — Як подають вістки з Будапешту, бувший цісар Карло не хоче уступитися з Угорщини так довго, доки Мадяри не признають йому і його родині права до угорського престола. Кромі того він хоче, щоби Угорщина згодилася платити йому цивільну лісту (королівську пенсію). Наконець він домагається, щоби адмірал Горті зрезиґнував зі свого становища реґента та щоби пізнійше приняв сей самий уряд з рук Карла.

Як що Угорщина через сойм згодилабся на сі услівя Карла, тоді права Карла до мадярської корони стоялиб так, що його поворот на престол бувби лише питаннем дня.

АВСТРІЯ ГРОЗИТЬ КАРЛОВИ.

ВІДЕНЬ, 4. цвітня. — Віденське правительство повідомило угорський уряд, що як Карло не приспішить свій виїзд, то Австрія відкличе право переїзду через Австрію. Угорщина мала обіцяти під напором сеї погрози, що Карло покине Угорщину до неділі вечером.

В Австрії побоюються вибуху републиканської революції на случай, якби Карло лишався на Угорщині.

Нині вечером повернув до Відня др. Фицвіліємс, анґлійський лікар, котрий оглядав Карла на його домаганнє, щоби переконати аліянтів, що він не „симулянт". Лікар сказав репортерам, що Карло має катар і кашель.

КАЖУТЬ, ЩО КАРЛО ВИЇДЕ НИНІ.

БУДАПЕШТ, 4. цвітня. — З Будапешту доносять, що Карло має виїхати до Швайцарії у второк о пів до десятої рано.

УЛЬТІМАТУМ МАЛОЇ АНТАНТИ.

ПАРИЖ, 4. цвітня. — Мала Антанта, то є Чехословаччина, Ромунія і Югославія, вислала до Угорщини ультіматум в справі Карла.

Чехословацький міністер заграничних справ, Бенеш заявив, що як Карло не винесеться з Угорщини до 6 години вечером у второк, то Чехословаччина почне війну.

ФРАНЦІЯ ПРОТИ НІМЕЦЬКОЇ ТОРГОВЛІ.

ПАРИЖ, 4. цвітня. — Президент Мілеранд підписав закон, котрий підносить мито на всі товари, спроваджувані з Німеччини, о 100 до 300 процент (2 до 4 рази).

Сей закон зробить неможливою майже усю торговлю межи Німеччиною та Францією.

ЗАВЗЯТА БОРОТЬБА ЗА КИЇВ.

ЛОНДОН, 4. цвітня. — Тутешня часопись „Дейли Телеґреф" доносить, що довкола Києва ідуть завзяті бої о посіданне столиці України. Після донесень, повстанці здобули уже кілька важних точок.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUND ED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES.		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На рік	$10.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1833 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Америка не усувається від европейських справ.

Коли республіканці прийшли в Злучених Державах до власти, говорилось і писалось, що Америка цілком усуваеться від політичних справ в Европі.

А тимчасом се показалось тепер нездійсненим пророцтвом.

Ледви Гардинґ обняв адміністрацію держави, його державний секретар Гюз проголосив перед світом, що Америка не усувається від европейських справ.

Він вправді сказав француському надзвичайному послови, Рене Вівіяні, що Америка не підпише версальського мира; що не прийме теперішньої Ліґи Народів; та що домагається від аліянтів звороту 10 біліонів долярів довгу; — одначе рівночасно оголошено, що Америка скінчить воєнний стан з Німеччиною і Австрією через ухваленнє мирової резолюції в Конґресі; що Америка готова прилучитись до нової міжнародньої інституції, яка повстала би на місце теперішньої Ліґи Народів; та що Америка загалом не гадає усуватись від европейських справ.

Далі державний секретар Гюз се ще ліпше ствердив у відповіді до Вівіяні, заявляючи, що Америка стоїть за тим, що Німеччина мусить „признати одвічальність" за війну; що мусить заплатити відшкодованнє, відповідно до своєї економічної спроможности; та що та спроможність мусить бути оцінена совісно і справедливо.

Ствердив се також в ноті до німецького правительства, в котрій повторив тесаме, що переказав француському послови Вівіяні.

А найважнійше ствердив се в ноті до Великої Британії, в котрій сказав, що ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ЯКО СПІВУЧАСНИК СВІТОВОЇ ВІЙНИ І ПОБІДИ ДОМАГАЮТЬСЯ ҐОЛОСУ І СПІВУЧАСТИ В ПОРІШУВАННЮ ПРО ВОЄННІ ЗДОБУТКИ.

Все те значить, що Америка не то не гадає покидати европейських справ, але хоче в них мати свій голос, і то голос рішаючий, як запевняють вісти останніх днів.

Франція втягнула була Вилсона до своєї політики і через те поставила була Злучені Держави в таке становище, що через Вилсона і Злучені Держави мали притакувати на все, чого хотіли француські міністри і банкири.

Але вибори в Злучених Державах все змінили. Франція переконалась, що Злучені Держави, котрі її виратували із загибелі, не дадуть собі ані розказувати ані диктувати політики, а рівночасно перекалась, що без Америки чи й проти Америки вона безсильна.

І длятого Франція зробила „прийдіте, поклонімся" до Вашинґтону.

А Вашинґтон заявив, що Европи не гадає покидати, одначе у відношенню до Европи і світової політики має політику свою, стару, американську, а не француську.

В тім є надія, що при помочі американської політики дасться направити богато лиха, якого накоєно за мирової конференції у Франції, за волею француських політиків і згодою Вилсона.

Чому впало німецьке комуністичне повстаннє?

Нинішні телеґрами не донесли уже ні одної вістки про комуністичне повстанне в Німеччині. Видно, повстаннє зовсім здушено.

Слави воно великої собі не набуло. Воно з гори було засуджене на невдачу і одушевлятися ним могли хиба ті, що одушевлення черпають з Москви бренячою монетою.

Не могло воно мати великого поводження, бо не викликане воно було безпосередно німецькими обставинами, а замовлене з Москви московськими большевиками. Перша його ціль була не увільнити німецьких робітників від капіталістичного гнету, а дати в руки московських большевиків арґумент проти збунтованих російських моряків і салдатів, робітників і селян, що мовляв, обіцяна большевиками всесвітна революція уже зближається.

Головною причиною неповодження німецького комуністичного повстання була внутрішна незґода в рядах самої таки німецької комуністичної партії.

Завинив тут не хто инчий, а самі таки московські комуністи. Покоривши збройною рукою робітників та селян України, Грузії, Азербайджану і Арменії, привикши з Москви диктувати по царськи веденнє революції на всі ті краї, колишні провінції російської царської імперії, вони забагли зробити те саме з робітниками та селянами по всему світу. Вони установили себе провідниками Третого Інтернаціоналу і подиктували, під якими умовами робітники других націй мають приставати до інтернаціоналу в Москві.

Головною умовою було безглядне послушеньство диктаторам в Москві. Таке диктованнє обурило межи инчим італійських соціялістів і вони поважною більшостію рішили, що до Третого Інтернаціоналу не приступлять, як довго з Москви мають диктувати, як в Італії революцію робити. Московські диктатори не попустили і не згодилися приняти найповажнійшої серед італійських соціялістів ґрупи посла Серраті, котра хоче належати до Третого Інтернаціоналу, але під услівем, що Москва не буде їм мішатися в італійські справи.

Московські диктатори перечислилися: Їх царське поступованнє відбилося дальше, як вони сподівалися. Воно відбилося дуже тяжко передовсім на німецькім комуністичнім русі, де самі комуністичні провідники, і то такі, як Кляра Цеткін, Давмінґ, Леві і другі, заявилися проти московського диктаторства, а наконець виступили з виконавчого комітету німецької комуністичної партії.

Такий тяжкий удар мусіла партія відчути передовсім підчас повстання, котре від давно приготовлювано з великими коштами та жертвами. І так московські большевики з одної сторони викликували се повстанне, а з другої сторони своєю захланною політикою підривали сили повстанців, позбавляючи їх випробованих проводирів.

І тепер в Москві та Петрограді розліплюють великі плякати, оповіщаючі народови Росії, що в Німеччині вибухло успішне комуністичне повстанне, котре змело з лиця землі німецьку буржуазію та шляхту, а в той самий час в Німеччині те повстанне здушено самою тільки поліцією, без покликання одного вояка, завдяки власне тим, що по Росії кажуть ліпити плякати і чваняться німецькою революцією.

Документ, який повинен викликати обурення цілого світа.

Польський Військовий Найвисший Суд у Варшаві стверджує, що польські жовніри без суду вбили українського композитора о. Остапа Нижанковського.

Як відомо, весна і літо 1919 р. були страшні для української Галичини. Українська армія мусіла уступити перед переважаючою силою Польщі, якій Франція прислала на поміч проти України армію Галлера, уформовану з Поляків і чужинців (були там також Поляки з Америки, Французи і т. д.) у Франції.

Де стала на українську землю нога польського жовніра, там ставала гірша руїна ніж за татарських нападів. Польські жовніри палили і рабували села, розстрілювали й вішали без суду людий, а решту брали в ясир сто разів гірший від татарського, — в табори для інтернованих, де нещасних ждали страшні знущання і смерть від голоду й тифу.

В сім руйнуючім поході впало польське військо 27. мая 1919 до села Завадова коло Стрия, де священиком був о. Остап Нижанковський, відомий український композитор, орґанізатор хорів і діяч в области кооперації.

Поважний вік о. Нижанковського і його визначне становище серед українського громадянства були би в **культурного** неприятеля збудили пошану й охоронили його перед прикростями, які несе кожда воєнна окупація.

Одначе Поляки робили навпаки. Чи-ж висше хто стояв в українскім громадянстві, тим лютійше накидалися вони на нього як кровожадні звірі. В селі найвизначнійшим чоловіком є звичайно священик, отже на нього кидалися польські жовніри в першій мірі. В ґазеті, видаваній для польського війска, було навіть таке поучення для польського артилериста, як він має стріляти в українські села: „Целюй завше в дом попа люб пшинаймнєй дяка".

Отже озвіріла товпа польських жовнірів напала 21. мая 1919 р. вечером в Завадові на дім о. Нижанковського, виволікла його з дому, а на другий день рано він був уже розстріляний.

За що? За те, що був визначним українським громадянином, бо иншої вини — як зараз побачимо — навіть ніхто з його катів не пробував йому виказати.

Щоби виправдати сей катівський злочин, польська преса написала, що о. Нижанковського засудив польський воєнний суд на кару смерти через розстріляння за те, що він старався зорґанізувати з українських селян „банду", яка мала би нападати на зади польської армії. Та вияснилося, що в сім писанню польської преси не було ані слівця правди.

Вдова покійного, п-ні Олена Нижанковська, внесла в січні 1920 р. до Найвисшого Військового Суду в Варшаві просьбу о зновлення процесу в справі покійного і реґабілітацію. В воєннім часі буває богато випадків, що когось невинно засудять, отже в таких випадках закон допускає зновлення процесу в цили реґабілітації невинно засудженого.

Найвисший Військовий Суд майже цілий рік держав справу, аж в кінці п-ні Олена Нижанковська одержала 12. лютого 1921 ухвалу, в якій **урядово стверджується, що о. Нижанковський не був поставлений перед ніякий суд,** значить, **був розстріляний без суду.**

Ся ухвала в дословнім перекладі з польської мови звучить:

„Найвисший Військовий Суд на диспозиційнім засіданню дня 12. падолиста 1920, відбутім наслідком просьби Олени Нижанковської о зновлення процесу в справі розстріляння польськими військами в Стрию в маю 1919 р. її мужа гр.-кат. священика Остапа Нижанковського, після вислухання внесення прокуратора Найвисшого Військового Суду рішив сеї справи не розглядати з причини недостачі законних вимогів.

„**Причини::** Олена Нижанковська, вдова п бл. п. гр.-кат. священику Остапі Нижанковськім, внесла просьбу о зновлення процесу в справі проти її мужа, який в ночи з 21. мая на 22 мая 1919 був розстріляний нібито на основі присуду полевого Суду 4-ої дивізії польської армії в Стрию, а саме з приводу закиненого йому злочину з параґрафу 327 австрійського карного закона.

„З огляду на се Найвисший Військовий Суд звернувся до Начальної Команди польських війск з просьбою прислати відповідні акти, на що надійшла відповідь, що висше названий полевий Суд в тій справі ніколи не урядував, присуду не видавав і що справа в тім суді не знаходилася.

„З огляду на се повідомлення Найвисший Військовий Суд звернувся ще два рази до Начальної Команди з просьбою о ствердження, при якім полевім Суді була ведена та справа або яка Власть вела доходження і хто видав приказ розстріляння. На се Начальна Команда прислала акти доходження, з яких одначе виходить, що та справа не була ведена в ніякім суді, до якого зверталися.

„На основі сього представлення муситься приняти, що справа проти бл. п. о. Нижанковського **не знаходилася в ніякім суді** і що **не був виданий ніякий присуд військового суду,** а коли так, то Найвисший Військовий Суд не міг задля недостачі законних основ входити в дальше розглядання справи, тим менше, що нема ніяких актів, на яких основі міг би видати якесь рішення.

„Варшава, дня 12. падолиста 1920".

(Далі урядова печатка Суду і підписи президента Суду та инших урядових осіб).

Ось-так польський Найвисший Військовий Суд урядово ствердив, що пок. о. Остапа Нижанковського польські жовніри розстріляли без суду.

Та чи його одного? Така сама доля постигла Державного Секретря земельних справ Михайла Мартинця і богато пребогато инших. Якби можна почислити всі ті жертви польських катів, то — говорячи словами Шевченка — „перелякати ціле пекло можна-б'!

Та йдім далі. Культурна державна власть, переконавшися, що її військо зробило злочин, старалася би направити кривду, заподіяну тим злочином: оголосила би, що покійний убитий невинно, дала би матеріяльне заосмотрення родині покійного і т. п.

Инакше — **польське правительство!** Польський Найвисший Військовий Суд вдоволився ствердженнєм, що справа проти Покійного о. Нижанковського не була в ніякім суді та що він тому не має документів, потрібних для нового розгляду справи.

Віддати честь замученому покійникови, занятися його родиною, яка може не має з чого жити, — на се треба **культурного** правительства і народу, а не Поляків, які поводяться з українським народом гірше найгірших варварів.

Віддати честь замученому покійникови! Очевидно, покійник сього від своїх катів і катів його народу не потребує, — честь Його память віддає й буде віддавати цілий український нарід.

Але як би Поляки були культурним народом і польське правительство культурним правительством, то в них самих була би внутрішня потреба спокутувати свій злочин перед памятю покійного.

Документ польського Найвисшого Військового Суду, який урядово стверджує злочин, сповнений польським військом на о. Остапі Нижанковськім, повинен викликати обурення в цілім культурнім світі на ті нечувані звірства, яких допускається Польща вже третій рік на українськім народі в Галичині.

Відень, 17. марта 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Г. Сал., Кемп Тревіс, Тексас. Просимо подати нам докладно, яких книжок Ви хочете, а може ми потрафимо Вам помогти.

Ст. Мо., Ню Йорк. В згаданій дописи подано не що говорено в Джерзи Сити, а що говорено в Ню Йорку. Як що один бесідник наводив невірно Ваші слова на вічу в Джерзи Ситі, спростуйте його слова, а ми спростованне помістимо.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

КЛІВЛЕНД, О. Товариство „Сокіл", від. 336, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 10. цвітня с. р., о годині 1-шій пополудни в Укр. Нар. Домі на Вест 14. ул. Проситься всіх членів явитись на сі збори, бо є важні справи до полагодження. — Уряд тов. Сокіл.

ҐЕРІ, ІНД. Повідомляється членів тов. ім. Т. Шевченка, від. 100, що квартальний мітинґ відбудеться дня 10-го цвітня с. р. о 2-ій годині пополудни в галі під ч. 1700 Адамс стр. Обовязком кождого члена є явитись на сей мітинґ, бо в противнім разі поступиться з неприсутними після попередньої ухвали. Таксамо обовязком кождого члена є вирівнати свої залеглі вкладки і кари, бо в противнім разі виключиться з товариства. — П. Морозович, предс.; А. Цебак, секр.

РОЗЛАМ В КОМУНІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ НІМЕЧЧИНИ.

Берлінський кореспондент до соціялістичної італійської ґазети „Аванті" в Міняна, подає про німецьку комуністичну партію цікаві факти, котрі з одного боку кидають світло на наслідки політики Москалів на соціялістичні партії по всему світу, а з другої сторони в значній мірі поясняє невдачу послідного комуністичного повстаня в Німеччині.

Фактом є, що німецька комуністична партія, котра наперед розколола німецький соціялістичний рух і через те довела його до безсилля, тепер розкололася сама. Ще дивнійше в тім розколі те, що вона розкололася безпосередно через італійський соціялістичний зїзд, що недавно відбувся в місті Леґгорн, а посередно через політику московських большевиків.

Як вже писалося в нашій часописи, зїзд в Леґгорн мав передовсім рішити справу приступлення до Третого Інтернаціоналу в Москві. На тім зїзді зарисувалися три погляди щодо сего питання:

Так звані „чисті" комуністи заявлялися за тим, щоби приняти всі точки, подиктовані Третим Інтернаціоналом в Москві, без жадних змін і приступити до Третого Інтернаціоналу в Москві.

Так звані концентраціоністи заявлялися за відкиненнєм їх та за зірваннєм зносин з Москвою.

Так звані унітаріяни заявилися за приступленнєм до Третого Інтернаціоналу, але за приняттєм точок Третого Інтернаціоналу з такими змінами, щоби комуністи кождого краю мали право рішати, якими способами вони думають боротися. На чолі сеї ґрупи стоїть Серраті, старий і дуже заслужений коло соціялістичного руху провідник італійських робітників.

На зїзді були також гості від німецьких соціялістів: Леві від німецьких комуністів, та Дітман від независимої соціялістичної партії Німеччини. Італійська соціялістична конференція позволила Леві говорити, але не дала права голосу Дітманови, певно тому, що він свого часу був завзятий прихильник большевизму, поки не поїхав до Москви і не переконався, що в Москві нема ані соціялізму ані комунізму.

Очивидно, що Леві говорив на італійській конференції за приступленнєм до Третого Інтернаціоналу в Москві. Одначе його голосу конференція не послухала і більшість її рішила до Третого Інтернаціоналу в Москві не приступати, в наслідок чого менчість виступила з партії.

Але скоро показалося, що й сам Леві не зовсім годився з політикою московських диктаторів Третого Інтернаціоналу. В короткім часі по своїм повороті з Італії, він помістив в „Ді Роте Фанс" (Червоний Прапор), орґані німецької комуністичної партії, статтю, в котрій остро скритикував відношенне Третого Інтернаціоналу в Москві супроти фракції унітаріянів, ведених Серраті, закидаючи московським диктаторам, що вони викидають з орґанізації найбільше революційну, найбільше випробовану та найвпливовійшу часть італійського робітництва. Леві висказував в своїй статті, що власне ся фракція унітаріянів наклонила була соціялістичну партію Італії до вступлення в Третій Інтернаціонал ще тоді, як сей був дуже слабий; відкидати їх тепер, являється, на думку Леві, найкращою прислугою для капіталістів.

Незадовго в подібнім напрямі висказалася Кляра Цеткін. Та сама Кляра Цеткін, провідничка німецького комуністичного руху, котра свого часу звернула увагу всего світу відважним перекраденнєм через французько-німецьку границю, коли вона хитро виминула чуйність французької поліції та зявилася на зїзді французької соціялістичної партії в Тур в грудни 1920. року, щоби предложити французьким соціялістам довірочні поручення Третого Інтернаціоналу. Власне її відвазі, проворности та впливови Третий Інтернаціонал мусить завдячити те, що француський соціялістичний конґрес заявився в більшости за приступленнєм до Третого Інтернаціоналу в Москві. Тепер та сама Кляра Цеткін виступає на засіданню Національного виконавчого комітету комуністичної партії в Німеччині, що відбулося в лютім, і остро критикує поступованнє Третого Інтернаціоналу супроти італійських соціялістів. Говорила вона:

„Ми не годимося з Москвою щодо політики супроти італійського робітничого руху, бо ми певні, що фракція Серраті, проти котрої Москва виступає, обіймає більшу часть політично зорґанізованих італійських робітників".

За Клярою Цеткін заявився третий провідник німецьких комуністів, Давмінґ. І незадовго потім появилася в „Роте Фане" (з дня 28. лютого) публична заява, підписана отсими членами національного виконавчого комітету німецької комуністичної партії: Леві, Кляра Цеткін, Гофман, Давмінґ, Брас і Адольфо; в тій заяві, підписані виказують, що московські комуністи стреміли до сотворення в Італії нової „чистої" комуністичної партії, та що така політика доведе до того, що в Італії (і по других краях) повстане „чиста" комуністична партія, котра не буде могла нічого робити, бо буде відрізана від широких зорґанізованих робітничих мас.

Ся заява провідників німецького комуністичного руху викликала оживлену дискусію в німецькій комуністичній партії, а ведено сю дискусію проти згаданих 6 комуністів в той спосіб, що сі дійсні провідники німецького комуністичного руху зрезиґнували із членьства в заряді партії.

Наслідки розламу в комуністичній партії Німеччини показалися дуже скорі. Коли московські большевики, виновники сего розламу, найшлися в Росії в такім критичнім положенню, що лише большевицька революція в Европі могла їх вратувати перед гнівом збунтованих народів Росії і коли вони післали приказ до німецької комуністичної партії почнати революцію, німецькі комуністи потрафили зібрати тільки сил, що німецький уряд дав їм раду при помочі самої поліції, не покликуючи зовсім війска.

В такий спосіб, диктатура „пролетаріяту" в Москві, котра мала бути основою сили революційного робітництва по всему світу, стала якраз тим чинником, що розбив зорґанізоване робітництво світа на дрібненькі, ненавидячі одна другу партії і партійки, і довів пролетаріят світу до революційної, визвольної нездібности.

НОВІ ГАЙДАМАКИ.

(Співати на голос „Jeszcze Polska nie zginela).

Хочби було тих Поляків як чортів
у пеклі,
Хочби були іще гірші і ще більш
запеклі,
Гей, Гайдамаки! За рану болючу,
Заженем Ляхів в Варшаву всю ту
банду злючу!

Галичанин.

ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ.

XV.

Національна а соціяльна справа.

Розглянувши, що то є національна а що соціяльна справа, перейдемо тепер до питання, яке є відношенне між обома сими найважнійшими справами, довкола котрих обертається вся людська політика.

Дехто каже, що обі сі справи себе виключають та що лише боротьба кляс має рацію, а національне питанне ні, бо нібито воно є „видумкою буржуазії". Як на світі зникне соціяльна справа — кажуть ті люде — то й національна справа розвяжесь сама собою, бо оден нарід не схоче нападати другого. Всі народи, завівши комунізм і скасувавши кляси, будуть рівні, будуть любитись як браття та не будуть бажати панувати оден над другим. — Всі ті думки є дитинячими мріями (снами). Є вони противні тому, що діесь на світі, не згідні з практикою життя.

Практика життя вчить нас, що всі балачки про т. зв. **інтернаціоналізм** (міжнародність, братерство народів) остали лише пустими балачками. Колись, ще на 300 літ до Христа, грецький філософ (мудрець) Сократ сказав: „я є горожанином світа". Се значить: всі люде мені браття — чи мої краяне чи чужинці. Але той сам Сократ, як вибухла війна між його рідним краєм, Атенами, а другою грецькою державою, Спартою, пішов на війну боротись за рідний край і був навіть раненим. Значить: був **патріотом!** Патріотизм, любов рідного краю, любов власної держави — були в його душі сильнійші як його інтернаціональна філософія. Чому? — Бо він не бажав бачити свого рідного краю, Атен, під ногами наїздника, а своїх людий невольниками та жінок свого народу наложницями Спартан, бо він хотів бачити свій край вольним і щасливим. І він знав, що ворогів-Спартан своєю філософією про „горожанство всего світа" він не переконає та що одиноким аргументом проти ворога є оруже, є сила. І тому пішов боротись за рідний край.

В триста з горою літ по Сократі Ісус Христос проповідував, що всі люде є за рівно божими дітьми та що нема „ні Юдея (Жида), ні Самаританина (вороги Жидів), ні Єлина (Грека-поганина)". Се значить: всі люде собі браття без огляду на расу, віру чи мову. Християнство стало наскрізь інтернаціональною релігією. До поширення християньства кожен нарід мав своїх богів і ненавидів оден другого, думаючи, що так його боги хочуть, що то його богам приємно, коли він ненавидить людий иншого роду й иншої віри. Христіяньство всіх їх покасувало — тих богів, а всі Христіянські народи покорились одному Богови, котрого одною з двох головних заповідий було: „люби ближнього свого — значить: кождого чоловіка — як самого себе". А однак життє показало, що таки свої люде близші як чужі, що своя країна близша чоловікови як чужа та що проти того „ближного", що йде війною на мій рідний край, я не вийду з Христовою проповідию братолюбя на устах, але з оружем в руках. І християнські народи, що що-дня моляться „і остави нам долги наша, якоже і ми оставляем должником нашим" — ведуть війни, ідуть на смерть за рідну землю і несуть смерть другим. Чому? — Бо життє, бо життєві інтереси, бо журба о долю народу (а в тім і о долю своїх найблизших) є сильнійші як проповідь всесвітного братолюбія, як християнський інтернаціоналізм.

В XIX-ім століттю зродився т. зв. інтернаціоналізм пролетаріяту. „Пролетарі всіх країв єднайтеся" — голосили Лясаль, Маркс і Енгельс. „Пролетаріят не має вітчини" — казав Прудон. А однак знов практика життя показала, що інтереси рідного краю, що журба о волю і розцвіт вітчини сильнійші як інтернаціональні кличі. Коли кілька літ до всесвітної війни, великого провідника німецької соціял-демократії, Бебеля, спитали, що зробить німецький пролетаріят, коли цісар Вільгельм схоче напасти на Францію, Бебель відповів: „зробимо революцію і не допустимо до війни". Але зараз таки додав: „але як знов Франція нападе на Німеччину, то хопимо всі як оден муж за оруже боронити рідного краю". Вже з тих слів було видно, що не така-то проста і ясна справа з тим інтернаціоналізмом, як се голосили Маркс чи Прудон.

Історія останніх 20 літ показала се найліпше. Коли тому кільканайцять літ Англія зачала війну з т. зв. бурськими републиками в південній Африці, то здавалось-би, що англійське робітництво повинно-би було запротестувати проти сеї заборчої війни. Між тим сталось як-раз противно: англійське робітництво поперло англійське буржуазне правительство заявами та демонстраціями за війною, а заступник робітничої партії вступив тоді в перший раз до англійського кабінету міністрів. Хому? — Бо тут ходило о повагу і значінне Англії в цілім світі, ходило о те, аби малі бурські держави не стали часом побідниками над великою Англією. **Англійські робітники знають, що повага і сила Англії в цілім світі се підстава їх власного добробуту.** Як-би одного дня сила Англії захиталась, як-би Англія втратила заморські кольонії і торги, тоді англійський промисл впав-би, а англійські робітничі маси стратили-би свої гарні зарібки. Се вони знають. І тому, як прийде рішаюча воєнна хвиля, заявляють себе не інтернаціоналістами але патріотами. І мають рацію.

Але найяркійшим приміром, як то інтернаціоналізм показався пустим звуком, а натомість на цілій лінії тріюмфував патріотизм, була остання світова війна. За що велася та війна? — За те, котрі держави мають панувати на морях і в кольоніях та котрі з них мають мати в своїх руках заморські експортові торги. За останніх 50 літ німецький промисл і німецька заморська торговля розвинулись так, що загрозили неаби-якою конкуренцією в цілім світі промислам і торговлі Англії, Франції, Япану і Злучених Держав Америки. Німецькі товари опанували не лише ринки південної Америки, Мексика, Китаю, Африки і т. д., але робили навіть конкуренцію англійським, японським чи американським виробам в їх власних краях. До того Німеччина загорнула була численні кольонії в Африці, Океанії та Китаю. Німецький промисл ріс, а німецький робітник заробляв чим раз ліпше. Але за те англійський, французький чи японський промисл і торговля тратили на тім; разом з тим тратили робітничі маси сих країв. Напруженне і сорожнеча росли з року на рік. Аж вибухла війна — за торги, за кольонії, за розцвіт промислу і торговлі, за зиськи капіталістів, **але також і за зарібки робітничих мас** кождого з тих країв! Зрештою в усіх тих краях робітничі маси не лише заінтересовані в зарібках, але також є уділовцями (шеровцями) всяких компаній, а тим самим вони заінтересовані і в зиськах разом з капіталістами.

І щож показалось в сій війні? — Ото **всі пролетаріяти всіх країв станули муром в обороні своїх держав, підперли як оден муж воюючі буржуазні правительства своїх країв,** а на знак сего заступники соціялістів вступили в сі правительства як члени кабінетів. Німецькі соціяльні демократи, котрі до війни завзято поборювали політику цісаря Вільгельма, з моментом вибуху війни як оден муж станули за державою, за цісарем. І то не якісь-там соціяльно-демократичні інтелігенти, але власне робітники, такі як Шайдеман та инші. А чому так? — Бо вони знали, що програна цісаря буде програною Німеччини, а програна Німеччини буде втратою торгів, кольоній і руїною німецького промислу — буде програною німецьких робітників. З тих самих причин знов англійські робітники підперли були Сер-Аскіта і Ґрея, французькі Клєманса, американські Вилзона і т. д. Той факт, що війну викликали в першім ряді капіталісти чи буржуазія в своїм інтересі, в боротьбі за торги, за зиськи і т. д., не зміняє річи ні трохи. Бо се є неоспорима правда, що коли вже війна раз вибухла, то побіда рідного краю лежала зарівно в інтересі капіталістів як і робітників, а програна була рівно програною капіталістів як і робітників, була програною всеї нації! Се бачимо найліпше на примірах Англії та Німеччини. Робітництво Англії зиськало, бо торговля Англії поширилась, бо фабрики працюють на експорт, що сила. Німецький пролетаріят натомість тяжко втратив і підупав, бо німецький експорт (вивіз) зменшився та Німеччина не має вже кольоній, звідки би брала таний сирівець. Вона мусить брати сирівець від Англії, Франції, Бельгії і т. д., що мають тепер ще більші кольонії, і тому є економічно зависима від чужини. А на тім терпить ввесь німецький промисл, отже не лише німецька буржуазія, не лише властителі фабрик, але ще більше німецький пролетаріят. . . . . .

Показуєся, що **господарство кождого краю т. є. кождої нації є в собі одною цілостию** — без огляду на поділ на кляси. Показуєся, що ворожі собі кляси одного народу є однак союзниками і спільниками між собою в противенстві до решти світа, до других народів. Виявилося, що пролетаріят Англії є союзником і спільником англійської буржуазії проти цілого німецького народу — буржуазії і пролетаріяту — коли лише ходить о господарські інтереси цілого народу. Виявилось в такій кривавій пробі як війна, що **націольнальна справа стоїть висше клясової** (соціяльної), бо як ціла нація програє, то пролетаріят сеї нації втратить найбільше! Як ціла нація попаде в неволю у другої нації, то пролетаріят поневоленого народу відчуває наслідки сеї неволі — угніт і визиск — найбільше! Значить: життє показує, що **єдність національна є висша і важнійша як єдність клясова (соціяльна).** Бо інтереси членів одного народу — буржуазії чи пролетаріяту — супроти решти світа є **тісамі, є спільні.**

Натомість клясові інтереси пролетаріятів ріжних народів не є ті самі; є лише анальоґічні (подібні, похожі одні на другі). Пролетаріят французький має **подібні** клясові інтереси як пролетаріят німецький. Але вони **не є ті самі,** не є спільні. Коли французький пролетаріят здобуде яку користну реформу, то німецький пролетаріят ще нічого з того не має. Значить: оба сі пролетаріяти разом не є господарською цілостию, але навпаки є частями двох окремих господарських цілостий. Інакше кажучи: **всі соціяльні кляси одної нації є орґанічною цілостию, є одним господарським орґанізмом.**

Правдивість отсих правил показуєся і на відношенню між Росією а Україною. Вся Росія, від комуністів до царистів, згідна в тім, щоби Україні не дати державної самостійности ані навіть правдивої самоуправи у федерації з Росією. Чому? — Бо втрата панування над Україною є втратою всего російського народу — так російської буржуазії, що хоче експльоатувати Україну, як і російського пролетаріяту, що хоче мати з України сирівці та дешеву живність та хоче мати зарібки при російськім промислі двигненім соками і на кошт України. І тому саме знов всі укр. кляси, не виключаючи укр. пролетаріяту і укр. комуністів, згідні в тім, що борються за самостійність України. В тій справі — справі національній — російські комуністи є спільниками російських царистів; українські комуністи є союзниками всіх инших укр. партій, не виключаючи укр. монархістів. Коли-ж знайшлися були серед Українців такі, що поставили висше єдність комуністичної партії понад єдність національну та злучились були з російськими комуністами проти укр. держави, то се було лише доказом сліпоти і глупоти сих людий. Се була не лише зрада України, не лише зрада інтересів цілого українського народу як цілости та запроданне України в чужу неволю — але не була й зрада інтересів добробуту та волі укр. пролетаріяту.

Підпорядкованне соціяльних кляс загально національній справі не значить одначе, що угнетені чи визискувані соціяльні кляси мають залишити боротьбу проти пануючих кляс. Навпаки! серед кождого народу може кипіти завзята клясова боротьба і вона є знаменитим чинником в розвою і поступі народа. Чим свідомійші робучі кляси, чим кращі права вони виборoли для себе, чим вони більший впли здобувають в державі — тим ліпше для народу і держави, тим нарід і держава сильнійші та культурнійші. Соціяльна боротьба в межах самого народу не шкодить йому, але навпаки оживляє нарід, уліпшує державу! Така соціяльна боротьба не противурічить національному інтересови. Навпаки! попирає його.

Соціяльна боротьба лише тоді шкодить нації, коли котра-небудь з борючихся кляс, засліплена клясовим еґоїзмом (самолюбством), кличе чужинців собі на підмогу. Се в кождім разі шкідливе для сего краю, бо впроваджує чужого господаря в край. Раз загніздившись, чуижнець не хоче потім вступитись з краю. Тому лучитись якій клясі з чужинцями проти рідного краю є рішучо зрадою інтересів власного народу, а зокрема інтересів своеі таки кляси в тім краю.

(Дальше буде).

ДОПИСИ

ЯК ПОСИЛАТИ ГРОШІ ДО СТАРОГО КРАЮ?

(Лист Земельного Банку Гіпотечного до п. Д. Филиповича в Мінеаполіс).

В наслідок нових тутешних розпорядків є драфти на Вінер Банк Ферайн або на Касу Позичкову вже тепер менше практичні і менше корисні, бо отримання за них гроший в тих касах є получене з великою стратою часу, більшими заходами і коштами.

Ми раді би полагоджувати поручені нам справи не тілько точно і скоро але і найкориснійше для сторін.

Тому просимо на будуче купувати і присилати нам долярові драфти American Express Company виставлені як перше на „Order of Zemelnyj Bank Hipoteczny" але платні:-(в) To American Express Company, New York, Broadway 65.

Такі драфти платні в Ню Йорку ми згрошевимо скорше і ліпше та через те полагодимо справу найкориснійше для Вас зглядно для того кому гроші призначені.

Просимо подавати се до відома всіх Ваших знакомих, щоби всі наші земляки могли з сего користати.

Земельний банк Гіпотечний,
Спілка Акційна,
Львів, ул. Підвале ч. 7.

НЕДОЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В ГАЛИЧИНІ.

Як представляється український театр у Львові по воєннім лихолітті.

Дня 5. марта с. р. за ініціятивою „Української Бесіди" у Львові відбулась анкета в справі санації невідрадного положення українського театру у Львові. В анкеті взяли участь м. і.: др. Ст. Людкевич, др. Ф. Колесса, В. Барвінський, інж. Я. Вінцковський, дир. М. К. Садовський, дир. М. Галущинський, рад. І. Кивелюк, проф. К. Студинський, проф. В. Масляк, о. Туркевич, дир. Кокорудз, п-ні Макарушкова, др. Надрага, др. Малецький, рад. Яценьо, представники академічної молоді, театральної дружини і преси.

Анкету отворив голова „Української Бесіди" др. Савчак, зазначуючи, що безпосередною причиною скликання анкети є меморіял управи Українського Незалежного Театру. **Теперішня театральна дружина не має ніяких фондів, а зі свого убогого прибутку з вистав мусить не тільки удержувати себе, а й покривати величезні кошти підприємства.**

Колись значне майно театральне „Української Бесіди", підчас воєнної хуртовини знищене і розграблене. **Ґардероба театру, яка перед війною числила 1500 штук, тепер змаліла до 400. І з сього половина невеликої вартости. Перук в театрі всего 11 штук. З декорацій осталися тільки подіравлені й подерті.**

Не має потрібної обставки сцени, не має бібліотеки, не має навіть найбільш примітивних світляних і слухових ефектів.

Все те тепер дуже дорого коштує, а дружина справляти мусить зі своїх мізерних заробітків. В додатку: **не має потрібної постійної орхестри і хору; артистичний персонал не повний, а саля, в якій театр грає, в недогіднім положенню.**

Вивязалась оживлена дискусія, в якій забирали голос: проф. Масляк, о. др. Застирець, рад. Дрималик, др. Малецький, проф. Студинський, дир. Кокорудз і і.

Переведеннє санації доручено театральному комітетови, в який увійшли: дир. М. Галущинський, др. В. Щурат, директор театру др. Г. Ничка, голова „Української Бесіди др. Савчак, М. Струтинський, О. Онисько. На анкеті порушено також артистичну сторону вистав, добір репертуару, орґанізацію публики і перенесеннє вистав до салі „Народнього Дому".

Вибраний на анкеті комітет поробив уже перші заходи в справі роздобуття фондів на закупно потрібних реквізитів. На першім засіданню Комітету рішено між іншим звернутись до Укр. Гор. Комітету, щоби він приняв Комітет у свій склад яко окрему театральну секцію, а до Комітету будови театру в справі тимчасової позички гроший на санацію.